

Kerk onder patriottenbewind

Dr. W.H. den Ouden

Kerk onder patriottenbewind

Kerkelijke financiën
en de Bataafse Republiek 1795-1801

UITGEVERIJ BOEKENCENTRUM, ZOETERMEER

Rijksuniversiteit Groningen

Kerk onder patriottenbewind

Kerkelijke financiën
en de Bataafse Republiek 1795-1801

Proefschrift

ter verkrijging van het doctoraat in de
Godgeleerdheid en Godsdienstwetenschap

aan de Rijksuniversiteit Groningen

op gezag van de

Rector Magnificus Dr. S.K. Kuipers

in het openbaar te verdedigen op

donderdag 30 juni 1994

des namiddags te 1.15 uur precies

door

Willem Hendrik den Ouden

geboren 30 september 1919

te Maasland

UITGEVERIJ BOEKENCENTRUM, ZOETERMEER

Promotor: Prof. dr F.R.J. Knetsch

ISBN 90 239 1106 7/CIP

c 1994 Uitgeverij Boekencentrum, Zoetermeer

Alle rechten voorbehouden. Niets aan deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotocopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voorzover het maken van copieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j° het Besluit van 20 juni 1974, St.b. 351, zoals gewijzigd bij Besluit van 23 augustus 1985, St.b. 471 artikel 17 Auteurswet, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 882, 1180 AW Amstelveen). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

Inhoudsopgave

Voorwoord		11
0	Inleiding	
0.1	DOEL VAN HET ONDERZOEK	13
0.2	TERMEN EN BEGRIPPEN	13
1	Voorgeschiedenis	
1.1	HET BEGIN TIJDENS DE OPSTAND	15
1.2	ACHTERGRONDEN VAN DE OVERHEIDSBEMOEIENISSEN	16
1.2.1.	Hoe de kerk voor de reformatie gefinancierd werd	17
1.2.2	Kerkelijke- en geestelijke goederen	17
1.2.3	Vicariegoederen	18
1.2.4	Andere stichtingen	18
1.2.5	Verduistering	19
1.2.6	Goederen niet toereikend	19
1.3	ONTWIKKELINGEN PER GEWEST	20
1.3.1	Holland	20
1.3.1.1	Werkgebied	21
1.3.1.2	Noorderkwartier	21
1.3.2	Zeeland	21

1.3.3	Utrecht	22
1.3.3.1	Traktementsvoorzieningen uit kloostergoederen	23
1.3.4	Gelderland	23
1.3.5	Overijssel	24
1.3.6	Friesland, Groningen en Drenthe	25
1.4	DE KERKFABRIEK EN DE OVERIGE GOEDEREN	25
1.5	SAMENVATTING	26
1.6	KERK EN STAAT TIJDENS DE REPUBLIEK	27
1.6.1	Overheidszorg voortgezet en uitgebreid	29
1.6.2	Aanpassing der traktementen	30
1.6.3	Uitbetalingen in natura	30
1.6.4	Verdere uitkeringen	31
1.6.5	Andere inkomsten van predikanten	31
1.6.6	Wijze van uitbetaling	31
1.6.7	Wijze van financiering	32
1.6.8	Verkoop van geestelijke goederen	34
1.6.9	Opbrengst voor de Staatskas	34
1.6.10	Financiering uit twee hoofdbronnen	35
1.6.11	Kerkgoederen, kerkvoogden, kerkmeesters	35
1.6.12	Financiering van classes en synoden	37
1.6.13	Brokkelige structuur	37
1.7	DE ONTWERP-STAATSREGELING VAN 1797	38
1.7.1	Patriotten en scheiding van Kerk en Staat	39
1.7.2	Orangisten vervangen door patriotten	39
1.7.3	Eerste Nationale Vergadering bijeen	40

1.7.4	Centralistisch of federalistisch	40
1.7.5	Drie stromingen	40
1.7.6	Einde bevoorrechting	41
1.7.6.1	Einde inmenging overheden in kerkelijke zaken	42
1.7.6.2	Eerbiediging oude rechten	43
1.7.6.3	De circulaire missive	43
1.7.7	De ontwerp-staatsregeling verworpen	44
1.8	DE STAATSREGELING VAN 23 APRIL 1798	46
1.8.1	De tweede ontwerp-staatsregeling aanvaard	46
1.8.2	De nieuwe regeling	46
1.8.3	Rigoureuze ingreep	48
1.8.4	De conclusie	49

2 Gewestelijke reacties

2.1	DE KERKELIJKE STRUCTUUR	51
2.2	DE AAN FRANKRIJK GECEDEERDE GEBIEDEN	52
2.3	REACTIES IN NOORD- EN ZUID-HOLLAND	52
2.3.1	De eerste reacties	52
2.3.1.1	Een commissie in de classis Haarlem	53
2.3.1.2	Een synodale commissie in Noord-Holland	55
2.3.1.3	Een synodale commissie in Zuid-Holland	56
2.3.1.4	Hollandse synoden vergaderen in kritieke periode	57
2.3.2	De beslissing gevallen	58
2.3.3	Reacties in Zuid-Holland	59

2.3.3.1	In elke gemeente een gemeentecommissie	59
2.3.3.2	Taken van een gemeentecommissie	60
2.3.3.3	Reacties in gemeenten, vorming van commissies	61
2.3.3.4	Overdracht werkzaamheden aan Hollands Stedenberaad	61
2.3.4	Reacties in Noord-Holland	62
2.3.4.1	Het plan voor een Generale Synode	62
2.3.4.2	Reacties op de plannen voor een Generale Synode	63
2.3.4.3	Beoordeling van plannen voor Nationale Synode	64
2.3.4.4	De vraag naar de bevoegdheid der Kerkelijke Vergaderingen	66
2.4	REACTIES IN UTRECHT	67
2.4.1	Totstandkoming synodale commissie	67
2.4.2	Nauwe band tussen Utrechtse synodale commissie en Utrechtse Coetus	68
2.5	REACTIES IN ZEELAND	69
2.5.1	Reacties van de classis Walcheren	70
2.5.2	Totstandkoming van de financiële commissie	70
2.5.3	Zeeland en de Utrechtse Coetus	72
2.5.4	Reactie op de Staatsregeling	73
2.5.4.1	Voorstel voor de vorming van een Nationale Synode	73
2.5.4.2	Verdere reacties op de Staatsregeling van 1798	74
2.5.4.2.1	Biddag	74
2.5.4.2.2	Aanspraak op goederen	74
2.5.4.2.3	Een Zeeuwse Synode	75

2.5.4.2.4	Fondsvorming	76
2.5.5	Zeeland en Hollandse Stedenberaad	76
2.5.6	Activiteiten gaan als een nachtkaaars uit	76
2.5.7	Samenvatting	77
2.6	REACTIES IN GELDERLAND	78
2.6.1	Zwaartepunt van bestuur bij classes	78
2.6.2	Reacties spelen zich af in classes	79
2.6.2.1	Classis Overveluwe (Arnhem)	80
2.6.2.2	Classis Nederveluwe (Harderwijk)	83
2.6.2.3	Classis Zutphen	85
2.6.2.4	Classis Nijmegen	87
2.6.2.5	Classes Tiel en Bommel	88
2.6.2.6	Classis 's Hertogenbosch	88
2.6.2.7	Classis Maastricht en de Landen van Overmaze	91
2.6.2.7.1	De strijd om erkenning van rechten en de hulpverlening	91
2.6.2.7.2	Rechten niet gehonoreerd	95
2.6.2.7.3	Waarom geen gemeentecommissies	95
2.6.2.7.4	De hulpverlening	96
2.6.2.7.5	De verdeling	97
2.6.2.7.6	De vacante gemeenten	97
2.6.2.8	Gemeenten buiten de classis	97
2.6.3	Gelderland en het Hollandse Stedenberaad	98
2.7	REACTIES IN DRENTHE	98
2.8	REACTIES IN GRONINGEN	100

2.8.1	Pastoralia	100
2.8.2	Synode van 1795 nog op de oude voet	101
2.8.3	Heffingen	101
2.8.4	Rutgers voor adviezen naar Groningen	102
2.8.5	Bezwaren van classis De Marne	104
2.8.6	Het dilemma	105
2.9	REACTIES IN OVERIJSEL	108
2.10	REACTIES IN FRIESLAND	109
2.10.1	De omwenteling	110
2.10.2	De Synode vergadert niet meer	111
2.10.3	Een commissie van zes gevormd	112
2.10.4	De heffing op de corpora-goederen	113
2.10.5	Het ontstaan van de 'Kerkelijke Commissie'	117
2.10.6	Reacties op de Staatsregeling	118
2.11	SAMENVATTING	121

3 Maatregelen tot instandhouding van de Hervormde Kerk

3.1	DE UTRECHTSE COETUS	125
3.2	EERSTE SESSIE: VERKENNEN EN INVENTARISEREN	127
3.3	TWEEDE SESSIE: HET BERAMEN VAN MAATREGELEN OM ONHEIL TE KEREN	131
3.3.1	Adres aan de Nationale Vergadering	132

3.3.2	De Nationale Vergadering komt tot een besluit	133
3.3.3	De Coetus beraadt zich	134
3.3.4	Bedreigde eenheid	140
3.4	LANDELIJKE HANDTEKENINGACTIE	141
3.5	DERDE SESSIE: HET ACTIVEREN DER GEMEENTEN EN HET CONCEPTPLAN	143
3.5.1	Helpende hand aan plaatselijke gemeenten	145
3.5.2	Van bestuur naar beheer	149
3.5.3	Rol van predikanten	150
4	Gemeentecommissies	
4.1	GEMEENTECOMMISSIES EN HUN BEVOEGDHEDEN	153
4.1.1	Achtergronden	153
4.1.2	Van publiek- naar privaatrechtelijk lichaam	153
4.1.3	Kerkeraden niet zonder meer bevoegd	154
4.1.4	Kerkeraad of gemeentecommissie	156
4.1.4.1	De affaire-Amsterdam	156
4.1.5	Gemeente-, classicale en synodale commissies	159
4.1.6	Standpunt van de meerdere vergaderingen	161
4.2	GEMEENTECOMMISSIES EN HUN WERKZAAMHEDEN	162
4.2.1	Gemeentecommissie van Rotterdam	163
4.2.1.1	Het ontstaan	163
4.2.1.2	Kwalificatie	165
4.2.1.3	De activiteiten van de XXI gecommiteerden	166

4.2.1.3.1	De eerste financiële actie	166
4.2.1.3.2	Uitvoering van de financiële actie	167
4.2.1.3.3	Definitieve resultaten	170
4.2.1.3.4	Rol van predikanten	171
4.2.1.3.5	De tweede financiële actie	172
4.2.1.4	Samenwerking met Waalse-, Schotse- en Engelse gemeenten	173
4.2.1.5	De eerste uitbetalingen van de XXI	176
4.2.1.6	Van XXI naar XVIII	178

5 Het Hollandse Stedenberaad

5.1	HET ONTSTAAN	183
5.1.1	De Haagse Commissie	183
5.1.2	Haagse reactie op Dordts initiatief	185
5.1.3	Eerste bijeenkomst verdragd	186
5.1.4	Conferentie ten huize van Van Alphen	188
5.2	OPRICHTINGSVERGADERING	189
5.3	DE TAAKSTELLING	191
5.4	VERTRAGING EN VOORTGANG, DE DRIE PUNTEN	194
5.5	DISCUSSIE OVER DE ORGANISATIESTRUCTUUR	195
5.5.1	Het eerste plan	195
5.5.2	Het tweede plan geaccepteerd	197
5.6	HET HOLLANDSE STEDENBERAAD EN DE ANDERE GEWESTEN	200

5.7	FONDSVORMING	202
5.7.1	Verlegenheid rond de fondsvorming	202
5.7.2	Dilemma's waarvoor men stond	203
5.7.3	De oprichting van een Algemeen Fonds	205
5.8	VERWEER TEGEN NAASTING VAN DE GEESTELIJKE GOEDEREN	208
5.8.1	Het indienen van adressen	208
5.8.2	Contra-reksten van rooms-katholieken	210
5.8.3	Overwegingen van de Eerste- en Tweede Kamer	210
5.8.4	Rooms-katholiek protest	212
5.9	HET VERWEER ACHTERHAALD	215
5.9.1	Geen agendapunten voor Stedenberaad	218
5.9.2	De laatste vergadering	218
5.9.3	De afloop	220
6	De resultaten	
6.1	HET INDIENEN VAN BEZWAARSCHRIFTEN, TEGEN NATIONALISATIE	223
6.2	FINANCIËLE MAATREGELN OF FONDSVORMING	225
6.3	MEER EENHEID EN VASTIGHEID VAN ORGANISATIE	226
6.4	NIET MEETBARE RESULTATEN	228
7	De gemeentecommissies en de kerkfabriek	
7.1	KERKMEESTERS EN SCHEIDING KERK EN STAAT	229

7.2	GEMEENTECOMMISSIES EN BEHEERSOEVERDRACHT	230
7.2.1	Enkele voorbeelden	230
7.3	GEMEENTECOMMISSIES NA 1801	232
7.4	OORSPRONG VAN DE COLLEGES VAN KERKVOOGDEN	235
8	En ten slotte	
8.1	BESTAANDE LITERATUUR	237
8.2	SLOTCONCLUSIE	240
	Noten	245
	Samenvatting	273
	Résumé	277
	Bijlagen	280
	Geraadpleegde Archiefstukken	353
	Geraadpleegde Literatuur	363
	Register van persoonsnamen	369

Voorwoord

De voorgeschiedenis van deze studie gaat terug naar het jaar 1948 toen ik als predikant van de Hervormde Gemeente te Buren (Gld.) tegelijkertijd met het aanvaarden van dit ambt, naar de toen aldaar geldende regels, eveneens de functie van president-kerkvoogd toebedeeld kreeg. Een unieke personele unie van bestuur en beheer dus. Toen ik mij op deze beheersfunctie nader wilde oriënteren bleek na veel zoeken over achtergronden en geschiedenis van dit beheersinstituut weinig gepubliceerd te zijn. Daarom besloot ik zelf op onderzoek te gaan en daardoor kwam ik terecht bij een dermate ingewikkelde materie dat een fundamentele en tijdrovende studie nodig zou zijn om hierin enig inzicht te verkrijgen. Gedurende mijn bijna 40-jarige ambtsperiode hebben beheerszaken dan ook steeds mijn aandacht gehad. Het was na mijn emeritering dat ik de gelegenheid kreeg het zo gewenste onderzoek te doen, waarvan de resultaten in de navolgende publicatie aan allen die bij het kerkelijk beheer betrokken zijn en verdere belangstellenden worden aangeboden.

Op de lange weg naar de voltooiing van deze studie, wil ik de namen noemen van hen die mij hierbij hebben begeleid. In de eerste plaats denk ik dan aan mijn leraar geschiedenis, op het onvolprezen 's-Gravenhaags Christelijk Gymnasium - thans Sorghvliet - dr J.C.H. de Pater die mij in de ban van het verleden wist te brengen. Op de door hem gelegde basis kon Prof. dr M. van Rhijn aan de rijksuniversiteit te Utrecht voortbouwen. Aan dezelfde universiteit mocht ik in 1975 het doctoraal examen in de theologie afleggen onder leiding van de hoogleraren dr O.J. de Jong, dr W.C. van Unnik en dr J.H. van Stuijvenberg die aan de Universiteit van Amsterdam economische geschiedenis doceerde.

Het was mijn hooggeachte promotor Prof. dr F.R.J. Knetsch die mij met zijn stimulerende belangstelling en kritische begeleiding telkens weer wist te inspireren. Zonder zijn hulp en niet aflatende toewijding zou dit onderzoek niet zijn voltooid. De leden van de promotiecommissie, de hoogleraren dr J.H. Bremmer, dr A.K. Ploeger en dr G.D.J. Dingemans, dank ik voor de grondige wijze waarop zij mijn werkstuk beoordeeld hebben.

Daarnaast moet genoemd worden de onvermoeibare hulp van de tekstverwerkende Wieke Troost die gedurende een vijftal jaren, zonder enig protest, telkens weer opnieuw bereid was de niet aflatende stroom van correcties aan te brengen en ook deze uitgave te verzorgen. Fred Troost, die de Nederlandse tekst verbeterde en Jacqueline Blommaert en collega G.A. Staal, die behulpzaam waren met het Frans, ben ik erkentelijk voor hun spontane medewerking.

Zeker mag hier niet onvermeld blijven de welwillende hulp van de medewerk(st)ers van de uitstekend georganiseerde rijks- en gemeentelijke archiefdiensten die ik raadpleegde en van de Koninklijke Bibliotheek. Het moderamen van de Hervormde Synode, de Stichting Stormbrand alsmede het fonds Aanpakken ben ik erkentelijk voor de tegemoetkoming in de kosten waardoor zij deze publicatie mede hebben mogelijk gemaakt.

En dan was er last but not least, de voor dit alles steeds weer voorwaarden scheppende stille kracht van mijn geliefde echtgenote Martha, die haar naam alle eer aandeed, en de warme belangstelling van onze vijf kinderen en de hunnen die de ruimte wisten te scheppen waarin dit alles kon gedijen.

Rotterdam, Beloken Pasen 1994

0 Inleiding

0.1 DOEL VAN HET ONDERZOEK

In deze studie wordt een poging gedaan om een kritieke periode uit de geschiedenis van de Nederlandse Hervormde Kerk te beschrijven vanuit de optiek van bekostiging en beheer. Dit tijdsbestek, 1795-1801, is in de gangbare kerkgeschiedschrijving onderbelicht gebleven. Het is evenwel zeer belangrijk omdat dan alle lijnen van de geschiedenis van kerkelijk beheer van vóór die tijd convergeren terwijl vervolgens van hieruit de lijnen doorlopen die tot in de twintigste eeuw de geschiedenis van het beheer bepaald hebben. Over deze periode is het oordeel - als men haar al beschrijft - in het algemeen vrij negatief. De Hervormde Kerk zou al wat het revolutionaire bewind over haar beschikte - en dat was in materieel en financieel opzicht doorgaans ongunstig - vrijwel lijdelijk over zich hebben laten heenkomen. Adequaat verweer zou zij niet geleverd hebben. Eigenlijk heeft alleen A. de Groot in enkele studies een wat ander beeld geschetst: Een aantal leiders heeft zich op maatregelen bezonnen en protest aangetekend. Toch blijft ook zijn onderzoek, zoals hijzelf erkent, te fragmentarisch.

In de onderhavige studie wordt een poging gedaan tot een meer omvattend beeld te komen. Dit corrigeert het bestaande op minstens drie punten: het laat zien dat toen de overheden op het punt schenen te staan, zich geheel uit de kerkelijke zaken terug te trekken, niet slechts enkele leidende figuren maar ook kerkelijke organen tot actie gekomen zijn, dat bovendien voor het eerst in de geschiedenis 'gewone' lidmaten zich als zodanig voor de Kerk gaan inzetten, en bovendien dat waar actie achterwege bleef,

dit niet voortkwam uit inertie, maar dat doorgaans eerst na rijp overleg tot afwachten was besloten. Teneinde dit alles goed te doen uitkomen is er voor gekozen te beginnen met een overzicht van de voorgeschiedenis van het beheer. Slechts tegen deze achtergrond is duidelijk voor welke problemen de Kerk onder Patriottenbewind kwam te staan.

Op algemeen historische aspecten is in deze studie niet ingegaan omdat deze in vele varianten reeds eerder aan de orde zijn gesteld (men zie de noten van hoofdstuk 1), terwijl bovendien nog het een en ander te verwachten is in verband met de herdenkingen in de komende jaren. Laat deze publikatie een der eerste mogen zijn in deze reeks.

0.2 TERMEN EN BEGRIPPEN

Teneinde misverstanden zoveel mogelijk uit te sluiten volgen hier enkele bepalingen en aanwijzingen betreffende veel gebruikte termen, begrippen en wijzen van noteren.

- 'Gereformeerd' was tot in de 18e eeuw de benaming van wat nu 'hervormd' genoemd wordt. In de periode waar deze studie betrekking op heeft was er wat het gebruik van deze benaming betreft sprake van een overgangssituatie zodat wij in deze studie deze begrippen, die dus hetzelfde bedoelen, afwisselend tegenkomen.
- Onder 'meerdere vergaderingen' wordt verstaan het met wetgevende en rechtsprekende macht bijeenkomen van classes en provinciale synoden.
- Onder het begrip 'Kerk', met een hoofdletter, wordt in deze studie verstaan de Nederlandse Hervormde Kerk en onder 'kerkelijke financiën' de gelden en goederen zoals deze thans beheerd worden door colleges van kerkvoogden. Tenzij anders

aangegeven zijn dus geen andere goederen en fondsen bedoeld, ook niet van diakonale aard, hoewel ook deze door regeringsmaatregelen bedreigd werden.

- Onder 'Republiek' met een hoofdletter, wordt verstaan de Republiek der Zeven Verenigden Provinciën, waaraan in 1795 een einde kwam, onder 'republiek' met een kleine letter de Bataafse republiek die in 1795 ontstond.
- Onder de benaming 'Eerste Kamer' wordt onder de Staatsregeling van 1798 verstaan wat in ons huidig staatsbestel de Tweede Kamer genoemd wordt, terwijl daar onder 'Tweede Kamer' verstaan wordt wat thans Eerste Kamer heet.
- Citaten worden cursief weergegeven, terwijl voor citaten in citaten klein cursief gebruikt wordt.
- Het decimale muntstelsel was in de jaren die deze studie beslaat nog niet in gebruik. Men gebruikte het systeem van guldens/stuivers/duiten. In de regel vertegenwoordigden 20 stuivers de waarde van één gulden en twaalf duiten die van één stuiver, hoewel dit per gewest kon verschillen. Indien nodig wordt dit vermeld.

ERRATA

blz. 149, regel 5 v.o.: gedachtenstreepje vervalt.

Noten bij hoofdstuk 1:

- n. 5, regel 2 vervalt; vervangen door: O.J. de Jong, 'Unie en religie', in: S. Groenveld, H.L.Ph. Leeuwenberg, *De Unie van Utrecht* (Den Haag 1979) 155-183.
- n. 22, 26 en hoofdstuk 4, n. 8, alsmede register: lees: De Savornin
- n. 25, lees: De Jong, *Ned. Kerkgesch.*, 223 v.
- n. 31, toevoegen: achter *Slijkgeuzen*, 83-93; achter *verleden*, 98-101.

Noten bij hoofdstuk 2:

- n. 1, regel 2, toevoegen: 53-55.
- n. 91, Kerkg., lees: *Ned. Kerkgesch.*
- n. 203, laatste volzin vervalt; vervangen door: De omvang, de frequentie en de achtergronden van dit soort kerkvoogdelijke financiering van werken ten algemenen nutte verdient een grondige studie.

Noten bij hoofdstuk 3:

- n. 31, i.p.v. AGN, lees: E.W. Hofstee in *Alg. Gesch. der Nederlanden* (AGN).
 - n. 75, toevoegen achter De Groot: ,173
 - n. 107, toevoegen: reg. i.v.
- p. 278, r. 32: état, à lire: était
p. 279, r. 8: indépensante, à lire: indépendante
p. 279, règl. dern.: leur, à lire: leurs
blz. 371, achter Goudriaan toevoegen: van

Curriculum Vitae

W.H. den Ouden, geboren 30 september 1919, studeerde theologie aan de Rijksuniversiteit te Utrecht. Hij was hervormd predikant te Buren (Gld.) 1948-1953; Harlingen 1953-1959 en in Rotterdam-Schiebroek van 1959 tot aan zijn emeritaat in 1985. Van 1985 tot 1988 heeft hij zich beziggehouden met het opzetten van een nieuwe wijkgemeente te Rotterdam-Zevenkamp. Van 1971 tot 1991 was hij secretaris van de hervormde synodale commissie geldwerving en van 1973 tot 1992 fungeerde hij als voorzitter van de landelijke interkerkelijke commissie geldwerving die jaarlijks de landelijke actie Kerkbalans organiseert.

Hij publiceerde een aantal artikelen op het gebied van de kerkelijke geldwerving. In 1982 verscheen van zijn hand 'Kerk en geldwerving'.

Register van persoonsnamen

- Aa A.J. van der 264
Abbing L.H. 231
Aitton H.A. 143, 144, 148
Alkenius 176
Alphen H. van 183, 187, 188, 189, 190, 191,
192, 193, 195, 196, 200, 218, 220, 223, 228,
237, 245, 264, 268, 269, 351
Alphen J.W. van 209
Ambachtsheer wed 181
Apeldoorn L.J. van 245, 246, 247, 255
Baalde R. 351
Bachiene Z. 131
Bakhuizen van de Brink J.N. 237, 270
Banner G.W. 247, 248, 267, 268, 269, 270
Bax W. 254, 259
Beeck Calkoen J.F. van 245
Begeman F.A. 104, 287
Berg A. van den 63, 79, 80, 81, 125, 126, 127,
131, 132, 134, 136, 138, 144, 146, 147, 151,
223, 237, 252
Beuningen van W. 67, 68, 245, 246, 247, 267
Blaauw N.A. 71
Blau 103
Blauw J. 93, 254
Bonaparte N. 217
Bloem D. 180
Blok B. 189, 194
Boelens W.B.S. 225, 245, 246, 247, 255, 268
Boeren P.C. 245
Boers 240
Bollaard S. 351
Boneschansker J. 254, 260, 264
Boot J.C. 80
Bosch G.J. van den 163, 179, 180, 196, 198,
219, 326
Bosch R. van den 86
Both Hendrikse J. 188
Bourbon wed 181
Brakel A. 231
Brand S. 85
Brongers F. 106
Bruin de 80
Bruining H.A. 71
Bruijne I.C. 80
Brunsveld de Blau Th. 143
Buren P. van 351
Burgerhoudt 164, 180
Buijnsters P.J. 184, 228, 264, 267, 269
Buijs A. 172
Callenbach J.R. 263, 321
Calvijn J. 28
Carsten C.E. 266
Chabot D. 174
Charante N.H. van 163, 165, 171, 178, 179,
180, 181, 239, 263, 326, 328, 333
Coerman H.D.J. 55
Colebrander H.T. 248
Cornel N. 326
Cramer G.A. 79, 83
Crema 187
Crielaart E. 163, 166
Daendels H.W. 46
Dam W. van 178
Dankbaar W.F. 237, 270
Dekker 68
Dermout I.J. 237, 242, 247, 270, 271
Deursen A. Th. van 37, 246, 247
Diepen van 52
Diert van Melissant L.E. 266
Donker H. 52, 60, 61, 125, 127, 131, 141, 144,
148
Drijfhout A. 70, 71, 72, 73, 74, 127, 131, 132,
136, 137, 138, 144, 149, 151, 311
Eick(e)ma B. 128, 144
Elfrinkhof J. van 83
Emdre S. van 80
Evenhuis R.B. 128, 237, 257, 261, 270
Fanchay J.G. 174
Floren C. 266
Frans I van Frankrijk 16
Frederik Hendrik 88
Frederik de Wijze 16
Fremery P.I. de 79, 80, 127, 131, 144, 151
Fritschy J.M.F. 258
Gallas H.H. 174
Gallé F.J. 132, 141, 258, 351
Gennep A. van 178, 180
Geraud S. 174
Gertsma S. 266
Geijl P. 117, 255
Gibbon P. 128, 131
Gillisse 240
Glashorst F. 87
Goes H. van der 88
Goes M. van der 94, 254
Gou L. de 248, 258
Grimmelius J.B. 86
Griot J. Th. 128
Groeneveld S.
Groenhuis G. 37, 246, 247, 257, 260

Groot A. de 13, 125, 131, 133, 134, 139, 142,
 150, 151, 152, 227, 237, 242, 247, 257, 258,
 259, 260, 268, 269, 270, 271
 Haak Forsborch P. 91
 Häcke J.H. 351
 Haitjema Th.L. 65, 250
 Hamelsveld IJ. van 46
 Harencarspel A. van 79
 Harencarspel F.J. van 87
 Harmsen A. 80
 Heim Ant. van der 180
 Hemessen Th. van 230, 231
 Hemmes H.W. 103, 104, 287
 Heringa J. 187
 Hoekwater G. 188
 Hofstede de Groot P. 245, 246
 Hondius P. 88
 Honert Th. van den 127, 131, 138, 144, 148
 Hoog M. 180
 Hoog Th. 163, 174, 177, 180
 Hoogewerf U.A. 163
 Hoogstraaten S. 174
 Houwens N. 180
 Hubert I. 174
 Hugenholt 137
 Huisman 80
 Hureau C. 351
 Huussen de Groot F.M. 260
 Imminck T.G. 127
 Jaanus H.J. 321
 Janssen J.D. 122, 227, 266
 Jantzoon S.D. 189, 193, 208
 Jansonius 107
 Jong Chr.G.F. de 246
 Jong O.J. de 237, 245, 246, 247, 251, 270
 Jonge van Ellemeet B.M. de 245
 Jorissen 184, 218
 Kaas D. 71, 163, 166, 178, 179, 180, 196, 198
 Kantelaar J. 46
 Karel de Grote 17
 Karel V keizer 16
 Kastele A.C. van de 93, 219
 Kemp J.C. van der 160, 184, 187, 188, 189,
 191, 193, 200, 218, 219, 351
 Keuchenius J.A. 89, 92, 253
 Keuchenius S. 253
 Kist E. 80
 Kist J.G. 88
 Kleffens van 46
 Kloppenburg J. 163
 Knappert L. 237, 247, 259, 270
 Kneppelhout C.J. 189
 Knetsch F.R.J. 246, 248, 265
 Koetsveld J. 163, 166, 167, 178, 180, 324
 Kok A. 259
 Koningh 180
 Kossmann F.H.K. 247, 248
 Kramer G.A. 143
 Krieger W.L. 55, 56, 57, 60, 61, 161, 261, 351
 Laarse van der R. 230, 260, 264, 269
 Landt C.L. 178, 180
 Lange N. 79, 127, 144
 Leeuwenberg H.L.Ph. 245
 Leicester 23
 Lentfinck J.M. 178
 Leu de Wilhem C. Le 184, 351
 Leij Th. van der 106
 Lis P.H. van 71, 131, 134
 Lodewijk Napoleon 184, 225, 227, 233, 235,
 268
 Loeff M.M. van der 163, 326
 Loo J.F. van 259
 Loos J.C. van der 266, 269
 Loos T. v.d. 321
 Lotichius J.L. 71
 Lubbertus 103, 104
 Lublink de Jonge J. 213, 267
 Luther M. 16
 Lijnden van 82
 Maanen W.C. van 88
 Magnin J.S. 245, 246, 247
 Malnoë A.C. de 189, 193, 208
 Marchant J. Le 174
 Maris A.J. 245, 246
 Marle G. van 46
 Masman G. 68, 72, 125, 126, 127, 128, 130,
 131, 143, 144, 147, 151, 237, 271, 296
 Meerten H.E. van 189, 194, 196, 219
 Mees R. 163, 167, 169, 170, 171, 172, 175,
 178, 179, 180, 239, 324, 333
 Melief P.B.A. 259
 Meurs E. 103, 104, 287
 Meij J. van der 163, 165, 196, 198, 263, 326
 Meijer 93
 Meyer C. 254
 Meyer Cluwen I. 71, 72, 127
 Molenaar W. 80
 Mollerus J.H. 184, 187, 189, 218, 227, 351
 Motte W.P. La 71
 Muilman 187
 Munier W.A.J. 254
 Nassau van 211, 216
 Niel J.J. van 163
 Nieuwstad van 163
 Ninaber W.A. 266
 Noordeloos P. 259, 269, 270
 Noordink 351
 Nolet W. 245

Oever H.H. ten 90
 Olck 96
 Onderwater 187
 Oranje-Nassau (Huis van) 21, 85
 Ouden A.A. den 259
 Ouden W.H. den 257, 270
 Oudorp A.C. 163
 Palm van der J.H. 215
 Pernis W. 231
 Philips II 285
 Ploos van Amstel A. 41
 Post E.J. 80, 85
 Pot C.W. van der 248
 Potken I.A. 80
 Pril W. de 163, 165, 326
 Rappardus H. 68, 127, 128, 131
 Ravestein 109
 Reddingius 103
 Reitsma J. 251
 Rek J. de 248
 Rengers Hora Siccama D.G. 23, 245, 246
 Repelaer J.A. 188
 Repelius F.H. 88
 Revius J. 246
 Robert J.S. 131, 132, 144, 148
 Roest van der 52
 Rogge C. 268
 Rogier L.J. 245
 Roldanus J. 60, 61, 143, 144, 146
 Roller H.J. de 87, 243
 Romein J. en A. 265, 270
 Roo W. de 88
 Ross 79
 Rossem A. van 180
 Rouville A.M. de 92, 93, 94, 95, 97
 Rutgers A. 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 61, 62,
 63, 64, 65, 67, 71, 73, 75, 77, 80, 81, 87, 102,
 103, 104, 105, 106, 107, 109, 122, 123, 126,
 127, 130, 131, 132, 136, 140, 141, 142, 144,
 146, 147, 148, 149, 150, 151, 204, 237, 250,
 255, 258, 259, 284
 Rutgers J. 102, 109, 128
 Rijk G. 55, 131
 Sage ten Broek J.J. Le 61, 163, 164, 165, 177,
 180, 319, 320, 321
 Sarton W. 163, 179, 180
 Savornin Lohman W.H. 246, 247, 248, 259,
 260
 Schama S. 43, 247, 248, 254, 255, 259, 265,
 267
 Scharp J. 164, 177, 319, 321
 Schelle van 174
 Schepman H. 187, 351
 Schellink W.J. 163, 167, 324
 Scheltema 46
 Schimmelpenninck R.J. 94, 95, 132
 Schotel G.D.J. 246, 251
 Schotsman N. 240
 Schregel Onstein F. 267
 Schuller C.W. 163, 167, 178, 179, 196, 198,
 324, 333
 Schuilenburgh A. van 188, 189, 194, 196
 Schulten 24
 Schults Pesser C.F. 189
 Schultz 93
 Schutte G.J. 128, 152, 237, 257, 260, 261, 270,
 321
 Sel P. de 180
 Slotemaker D. 194
 Sluis J. van 246
 Smeer F. 178
 Smits 180, 333
 Spaan van 187
 Spijck J.A. van der 193, 194, 208, 218, 219,
 351
 Stra(a)len H. van 188, 189, 193, 195, 196, 208,
 218, 219
 Steenmeijer J. 141, 143, 144, 311
 Steyn Parvé D.J. 266
 Storm L.D. 213, 267
 Suermondt B. 178
 Sijdenborgh van 104, 287
 Swalmius C.J. 189
 Tavenraad 164
 Teding van Berkhout J. 189
 Telting I. 245
 Tets van Goudriaan A.W.N. 188, 189
 Tichter J. 108
 Tilanus J.W. 79, 83, 131, 132
 Toebes C.J. 264
 Uijt den Broek R. 163
 Valeton J. 174
 Veer van S.D. 112, 246, 247, 250, 251, 254,
 255, 256, 266, 267, 268
 Veltman J. 79, 80, 81
 Verbrugge J.N. 163
 Verhoysen P. 266
 Verloren J. 93, 94, 95, 96
 Verloren Themaat H. 246, 247
 Verlouwen J. 188, 189
 Vies van der 52
 Visser J.Th. de 237, 247, 248, 250, 251, 259,
 266, 267, 268, 269, 270
 Vitringa H.H. 213, 267
 Vitringa L.S. 351
 Volger W. 270
 Voorduin 180
 Voorst D.C van 55, 56, 57, 60, 125

Vries T. de 189
Vrolijkheid 187
Waal J. de 83
Waal Malefyt A. de 189
Wagenaar J. 247
Walf K. 267
Wegeri P. de 52
Welman F.H 73
Werner D. 266
Wessel Scholten 188, 189
Wesselius H. 128, 131, 138, 144, 147
Wijckerheld Bisdom D.R. 189, 193, 195, 196,
208
Wijn H. van 188, 189
Willemse de Jong J. 231
Wilde P. de 55
Willem V (stadhouder) 38
Willem I (koning) 184, 194, 204, 227, 236, 239
Willigen V. van der 163, 167, 324
Winckel C.P. 71, 72, 127
Wit C.H.E. de 247, 248
Woude A.M. v.d. 259
Wullem D. van 85, 86
Wijnperse J.H. v.d. 351
Ypey A. 247, 270, 271
Zeebergh A. van 196
Zeevenhuizen H. 163
Zeijlmans 176
Zwingli H. 16

Register van geografische namen

- Aalsum en Wetsens 34
Abcoude 265
Achtkarspelen 33
Alem 253
Alkmaar 51, 55, 189, 192, 194, 202, 239, 334
Almen 86
Almkerk 36
Ambt Doesburg 230
Ambij 254
Ameland 129
Amersfoort 68, 201
Amsterdam 51, 55, 63, 93, 131, 156, 157, 158,
159, 189, 192, 210, 235, 237, 240, 257, 261,
270, 319
Antwerpen 164, 319, 320
Apeldoorn 82
Appingedam 66, 101, 103, 104, 106
Arkel 21
Arnhem 22, 24, 78, 82, 87, 90, 98, 127, 151,
200, 201, 231
Assen 99,
Baambrugge 265
Barendrecht 261
Barneveld 84
Bataafs Brabant 57, 78, 90, 129, 248, 258
Bearn 281
Beek 97
Beekbergen 82
Beilen 99
Bemelen 254
Berchem 89, 266
Bergen op Zoom 51, 63, 64, 70, 71, 73, 129
Bergschenhoek 269
Berlicum 281
Beverwijk 20
De Bilt 265
Blauwkapel 265
Bolsward 112, 119
Bommel 78, 79, 88, 253
Borculo 86
Borgharen 254
Bourtange 101
Brabant 31, 78, 89, 90, 96, 211, 241, 245
Breda 51, 57, 61, 129, 147, 189, 214, 223, 224,
344
Bredevoort 86
Brielle (Den Briel) 20, 21, 96, 189, 261
Brussel 88
Bruchem en Kerkwijk 127
Bunnik 265
Buren 51, 60, 129, 189, 192, 250
Coevorden 99, 285
Colombo (Sri Lanka) 249
Cool 162
Cothen 265
Culemborg 129
land van Cuyk 129
Delfland 20
Delfshaven 269
Delft 20, 21, 32, 34, 37, 51, 61, 161, 169, 176,
188, 189, 191, 192, 194, 207, 208, 214, 224,
281, 334
Deventer 25, 108, 109, 122, 200, 246
Dikningen 285
Dinxperlo 86
Doesburg(h) 86,87
Dokkum 112
Doorn 265
Doorenwaard 83
Doornspijk 84
Dordrecht 51, 59, 61, 147, 149, 183, 185, 196,
187, 188, 189, 191, 192, 196, 303, 334, 352
Drempt 86
Drenthe 16, 25, 26, 29, 31, 33, 36, 38, 51, 52,
60, 63, 67, 68, 98, 99, 100, 107, 121, 122, 125,
128, 129, 131, 135, 140, 200, 235, 236, 238,
241, 245, 246, 248, 255, 285, 296, 344, 345
Driebergen 265
Duitsland 137, 215
Duiveland 22, 69, 70, 71, 76
Dijlerschans 101
Edam 51, 55, 93, 189
Ede 82
Enum 287
Eersel 79
Eindhoven 252
Elburg 83
Ellecom 82
Elspeet 84
Emden 27, 96
Engeland 38
Enkhuizen 51, 55, 56, 62, 64, 122, 189, 194,
202, 284
Epe 84
Ermelo 83, 84
Eijsden 97
Flakkee 70

Franeker 112
 Frankrijk 52, 70, 78, 89, 91, 92, 93, 96, 226, 227
 Frans-Vlaanderen 137
 Friesland 25, 29, 31, 34, 36, 38, 51, 62, 64, 102, 110, 111, 112, 113, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 128, 129, 135, 136, 140, 200, 201, 203, 236, 238, 241, 245, 246, 255, 256, 260, 266, 268, 284, 285, 288, 289, 293, 344, 345
 Fijnaart 21
 Garderen 83, 84
 Geertruidenberg 21
 Gelderland 23, 24, 38, 41, 51, 55, 58, 63, 78, 79, 80, 81, 91, 93, 96, 98, 121, 122, 125, 127, 129, 137, 140, 146, 200, 201, 231, 236, 238, 241, 245, 246, 296, 344
 Gellicum 88
 Giessen Nieuwkerk 269
 Goeree 21
 Goes 71, 76, 88, 94
 Gorinchem 51, 189, 191, 193, 202, 205, 219
 Gouda 20, 37, 51, 188, 189, 191, 192, 202, 334
 Graafschap, zie Zutphen.
 's-Gravenhage, zie Den Haag.
 's-Gravenzande 264
 Groenlo 86
 Groningen (provincie) 25, 29, 33, 36, 38, 42, 51, 63, 66, 100, 101, 102, 105, 107, 117, 121, 122, 123, 128, 129, 131, 140, 203, 236, 238, 241, 245, 246, 344, 345
 Groningen (stad) 25, 103, 104, 106, 143, 200, 250, 286, 287, 319
 Den Haag 16, 23, 26, 40, 51, 52, 61, 66, 78, 86, 88, 89, 90, 91, 94, 95, 122, 127, 131, 132, 138, 141, 147, 160, 161, 162, 169, 177, 180, 183, 184, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 195, 202, 218, 219, 221, 232, 237, 262, 264, 281, 284, 334, 351
 Haaksbergen 30
 Haarlem 20, 26, 37, 51, 52, 53, 54, 55, 63, 64, 65, 79, 81, 93, 96, 127, 150, 189, 191, 193, 194, 202, 205, 233, 240, 249, 266, 284, 334
 Hagestein 265
 Hall 82
 Halsteren 71, 127
 Hardenberg
 Harderwijk 78, 83, 131, 143, 201
 Haren 102
 Harmelen 265
 Hasselterambt 24
 Hattem 83
 Heelsum 83
 's-Heer-Abts en Simonskerke 71
 Heerde 83, 84
 Heerenveen 111, 120, 217
 Heerlen 93
 Hengelo 86
 's-Hertogenbosch 26, 51, 78, 88, 89, 91, 127, 129, 147, 201, 252, 253, 254, 344
 Heusden 21, 36, 175
 Ter Heijde 264
 Hillegersberg 269
 Hilversum 300
 Holland 15, 20, 26, 28, 30, 32, 34, 39, 43, 51, 52, 53, 57, 58, 65, 66, 73, 81, 87, 95, 100, 105, 107, 110, 119, 120, 121, 122, 127, 140, 155, 166, 184, 187, 191, 196, 197, 198, 200, 201, 205, 208, 209, 216, 223, 238, 241, 245, 248, 324, 340, 344, 345, 348, 349, 350, 351
 Honswijk 265
 Hoogeveen 99, 285
 Hoogvliet 259
 Hoorn 55, 56, 58, 64, 122, 188, 189, 191, 192, 194, 205, 219, 334
 Houten 265
 Huizum 128
 Jutphaas 265
 Kaathoven 281
 Kamerik 265
 Kampen 102, 108, 109, 122, 128, 209, 224, 241, 245, 246
 Kessel 89, 253
 Klimmen 97
 Kloosterveen 285
 Kockengen 265
 Kootwijk 84
 Kortgene 66, 72
 Lage Mierde 89
 Langerak over de Lek 265
 De Langstraat 21
 Laren 86
 Lathum 86, 231
 Leerdam 56
 Leeroort 101
 Leersum 265
 Leeuwarden 32, 111, 112, 113, 114,
 Leiden 20, 25, 51, 57, 61, 93, 143, 147, 184, 189, 191, 193, 194, 202, 205, 234, 240, 266, 281, 284
 Limburg 52, 135, 137, 241, 258
 Linschoten 265
 Litouwen 137
 Loenen 82
 Loosduinen 160, 264
 Lopik en Cabauw 265
 Lopikerkapel 265
 Loppersum 103, 104, 106
 Lunteren 82

Maas 162
 Maassluis 36
 Maastricht 26, 51, 78, 91, 92, 93, 94, 95, 96,
 97, 98, 135, 136, 137, 144, 148, 203, 252, 254,
 259
 Maren 253
 De Marne 63, 65, 103, 104, 105, 106, 107, 122,
 238, 256
 Meerkerk 231, 232
 Meerssen 97
 Meppel 99, 200, 285
 Middelbert 287
 Middelburg 70, 71, 75, 76, 77, 127, 200, 201,
 232, 241, 266
 Middelstum 106,107
 Moergestel 89, 266
 Monster 264
 Montfoort 265
 Moordrecht 269
 Muiden 210
 Munster 211
 Munsterland 99
 Mijdrecht 265
 Nederhorst 127
 Nederland 19, 40, 42, 51, 52, 56, 57, 65, 74,
 77, 111, 115, 122, 129, 131, 192, 258, 259, 268,
 298, 300, 301, 336, 343, 345, 346
 De Nederlanden 19, 40, 51, 52
 Nederlangbroek 265
 Neder-Rhijnland 281
 Nederveluwe 241, 252
 De Niervaart 21
 Nieuwendam 131
 Nieuweschans 101
 Nigtevecht 127
 Nistelrode 89
 Noord-Beveland 69
 Noord-Brabant 21, 31, 26, 51, 57, 78, 89, 90,
 96, 129, 211, 235, 236, 241, 248, 258
 Noorderkwartier 21, 36, 38
 Noordgouwe 71, 127
 Noord-Holland 20, 21, 51, 52, 53, 54, 55, 56,
 57, 63, 66, 67, 68, 71, 73, 77, 79, 99, 102, 103,
 104, 121, 122, 127, 129, 137, 142, 161, 186,
 188, 190, 193, 194, 198, 207, 223, 240, 270,
 296, 334, 349
 Nunspeet 84
 Nijbroek 82
 Nijkerk 84
 Nijmegen 23, 24, 78, 79, 87, 89, 97, 201, 253
 Odijk 265
 Oene 84
 Oldambt 103,104,106
 Oldebroek 84
 Ommelanden 25, 101
 Oost-Brabant 26, 51, 96, 241
 Oosterend 265
 Oosterwolde 84
 Oost-Zeeuws-Vlaanderen 70
 Ouderkerk aan den IJssel 127
 Oude Pekela 287
 Oudeschans 101
 Overflakkee 21
 Overlangbroek 265
 Overmaze (landen van) 20, 51, 78, 91, 95, 135,
 137
 Overveluwe 78, 79, 80, 83, 85, 87, 122, 127,
 240, 249, 252, 257
 Overijssel 24, 30, 41, 51, 63, 98, 102, 108, 109,
 121, 122, 128, 129, 137, 140, 236, 241, 245,
 246, 255, 344
 Paltz 211
 Parijs 93, 94, 95, 245
 Peel en Kempenland 51, 78, 91, 95, 96, 97, 98,
 129, 201, 252
 Pensylvanië 93, 94, 95, 137
 Pernis 261
 Poortugaal 261
 Purmerend 51, 62, 161
 Putten 21, 37, 51, 334
 Renkum 83
 Rheden 82
 Rhenen 68, 201, 250
 Rhenoy 88
 Rhoon 261
 Rome 17
 Rotterdam 37, 61, 156, 162, 163, 164, 167, 171,
 173, 176, 177, 180, 187, 189, 190, 191, 193,
 194, 199, 202, 205, 210, 219, 220, 226, 232,
 234, 236, 240, 261, 262, 263, 265, 270, 312,
 314, 319, 320, 326, 327, 351, 352
 Ruurlo 86
 Rijnland 20
 Rijswijk (Z.H.) 264
 Salland 24
 Schalkwijk 265
 Scherpenzeel 82
 Scheveningen 38, 264
 Schiedam 175, 177, 188, 189, 190, 232, 263,
 265
 Schieland 20, 37, 51, 190, 265, 317
 Schiermonnikoog 129
 Schildwolde 103
 Schimmert 254
 Schoonhoven 51, 189
 Schouwen 22, 69, 70, 71, 75, 76
 Simonskerke 71
 Sint-Philipsland 22, 70

Slochteren 103
 Sneek 112
 Sommelsdijk 22, 70, 129
 Spanje 21
 Spankeren 83
 Stavoren 266
 Land van Steenberg 129
 Steenderen 86
 Steenwijk 108, 109
 Stevensweert 97
 Terborg 86
 Texel 269
 Thamen aan den Uithoorn 127
 Tholen 22, 63, 64, 69, 70, 71, 73, 75, 131
 Tiel 22, 78, 79, 88, 201, 253
 Tienhoven 265
 Tubbergen 30
 Twello 82
 Utrecht (provincie) 15, 22, 25, 28, 32, 33, 36,
 38, 51, 57, 58, 62, 63, 65, 67, 68, 69, 70, 71, 73,
 81, 100, 105, 107, 121, 122, 127, 129, 137, 140,
 186, 190, 200, 209, 224, 236, 238, 241, 245,
 246, 247, 251, 268, 284, 296, 297, 344
 Utrecht (stad) 16, 23, 25, 58, 68, 72, 92, 93,
 102, 125, 126, 127, 128, 134, 139, 188, 191,
 201, 241, 251, 262, 266, 285, 296, 303, 311, 345
 Vaassen 84
 Valkenburg 9 3, 97
 Varsseveld 86
 Veenendaal 265
 Veere 71
 Veessen 84
 Veluwe 23, 78, 79, 80, 83, 85, 87, 122, 127,
 240, 241, 249, 252, 257
 Venlo 97
 Vianen 231
 Vlaardingen 143
 Vleuten 265
 Vlissingen 66, 72
 Vlijmen 36
 Vollenhove 24, 108, 109
 Voorburg 66, 264
 Voorne 21, 37, 51, 334
 Voorthuizen 84
 Vorchten 84
 Vreeland 128
 Vreeswijk 265
 Vriezenveen 30
 't Waal en Honswijk 265
 Wageningen 82
 Walcheren 22, 52, 66, 69, 70, 71, 72, 73, 75,
 76, 77, 78, 80, 137, 149, 240, 248, 249, 250,
 251, 252
 Wateringen 264
 Waterloo 227
 Wassenaar 264
 Weesp 210
 West-Brabant 21, 51, 245
 Westfriesland 21, 32, 38, 51, 121, 122
 West-Zeeuws-Vlaanderen 69
 Wilge Langerak 265
 Willemstad 21
 Wilp 82
 Winterswijk 86
 Woerden 51, 55, 127, 189, 192, 230, 334
 Wijk bij Duurstede 68, 128, 201, 250, 265
 Wijlre 97
 IJhorst 30
 Zaltbommel 88, 201
 Zandvoort 269
 Zeddum 86
 Zeeland 21, 22, 28, 31, 32, 36, 51, 57, 58, 60,
 62, 63, 66, 67, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77,
 78, 81, 100, 105, 107, 121, 122, 126, 127, 129,
 136, 140, 188, 200, 201, 217, 236, 245, 344
 Zeeuws-Vlaanderen 52, 69, 70, 135, 136, 137,
 148, 259
 Zegveld 265
 Zelhem 86
 Zevenbergen 21
 Zevenwouden 111, 112
 Zierikzee 71, 76, 241, 266
 Zoeterwoude 229, 269
 Zuid-Beveland 22, 69, 70, 71, 75, 76, 129
 Zuid-Holland 20, 51, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60,
 61, 62, 63, 70, 71, 121, 125, 127, 129, 137, 142,
 144, 147, 149, 161, 162, 177, 186, 190, 224,
 226, 249, 284, 285, 296, 334, 349
 Zürich 16
 Zutphen 23, 24, 78, 79, 83, 85, 86, 89, 92, 122,
 151, 201, 241, 243, 252, 253
 Hooge en Lage Zwaluwe 21
 Zwolle 25, 78, 96, 109, 122, 143, 209, 224